

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проекту Закону України "Про внесення змін до деяких законів
України щодо захисту прав побутових споживачів природного газу
та електричної енергії"

1. Обґрунтування необхідності прийняття законопроекту

Встановлені Урядом ціни на природний газ набагато перевищують фінансову спроможність населення оплачувати вартість спожитого газу та в суттєвій мірі впливають на вартість опалення для побутових споживачів. Також, встановлення Урядом ціни на газ для населення на рівні імпортних цін не відповідає економічній сутності формування ціни на газ власного видобутку.

Із введенням в дію Закону України "Про ринок природного газу" та втрати чинності Законом України "Про засади функціонування ринку природного газу" в законодавстві виникла прогалина щодо законодавчого забезпечення виконання статті 13 Конституції України, відповідно до якої земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу.

Як наслідок, штучне завищення ціни природного газу вітчизняного видобутку позитивно вплинуло на прибутковість вітчизняних газодобувних компаній. Так, рентабельність найбільшого державного газодобувного підприємства АТ "Укргазвидобування" склала у 2016 році – майже 99%; у 2017 році – майже 332%, у 2018 році – 177,3%. Така ситуація на може сприйматися як нормальна з огляду на значення середніх міжгалузевих показників та очевидну надлишкову прибутковість, яка формується за рахунок завищених цін і тарифів, що оплачуються побутовими споживачами.

У той же час, звіти НАК "Нафтогаз України" засвідчують факт того, що вітчизняного видобутку природного газу цілком достатньо для забезпечення потреб населення як у безпосередньому споживанні природного газу так і для споживання його підприємствами ТКЕ для потреб населення. Так, за наслідками 2018 року в Україні було добуто 21 млрд. куб. метрів природного газу, з яких 15,5 млрд. куб. м – АТ "Укргазвидобування", 1,1 млрд. куб. м – ПАТ "Укрнафта", 4,4 млрд. куб. м – приватними підприємствами.

Разом з тим, у 2018 році на потреби населення було спрямовано 15,4 млрд. куб. м природного газу, з яких безпосередньо на споживання населенням – 10,6 млрд. куб. м та на підприємства ТКЕ для потреб населення – 4,8 млрд. куб. метрів природного газу. Тобто для забезпечення потреб населення у природному газі достатньо ресурсу лише АТ "Укргазвидобування".

Окрім зазначеного, на сьогоднішній день функціонуючого ринку природного газу, що здатен забезпечити населення за соціально виправданими цінами, в Україні не створено.

Кабінетом Міністрів України 28 грудня 2020 року шляхом прийняття постанови № 1325 встановлено єдиний тариф на електроенергію для

побутових споживачів на рівні 1,68 грн. за кВт·год на період першого кварталу 2021 року.

У зв'язку з прийняттям цієї постанови Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП) прийняла постанову від 6 січня 2021 року № 15, якою скасовано низку інших постанов НКРЕКП, якими були встановлені ціни на електроенергію для деяких категорій споживачів.

У зв'язку із такими змінами було скасовано пільгові тарифи на перші спожиті 100 кВт·год електроенергії для населення, а також для таких категорій споживачів:

- для багатодітних, прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу (діяв тариф 90 коп. кВт·год незалежно від обсягу споживання);

- для населення, яке проживає в багатоквартирних будинках, не газифікованих природним газом і в яких відсутні або не функціонують системи централізованого теплопостачання, та для населення, яке проживає в житлових будинках (у тому числі в житлових будинках готельного типу, квартирах та гуртожитках), обладнаних електроопалювальними установками (діяв тариф 90 коп. кВт·год за обсяг, спожитий до 3000 кВт·год електроенергії на місяць у період з 01 жовтня по 30 квітня);

- для гуртожитків (діяв тариф 90 коп. кВт·год незалежно від обсягу споживання);

- для споживачів, які проживають в 30-кілометровій зоні атомних електростанцій (діяв тариф у розмірі 70% від рівня ціни для відповідної категорії населення).

Оскільки фіксована ціна на електроенергію встановлена лише на перші 3 місяці 2021 року, а у подальшому вона зростає, додаткових втрат зазнають також релігійні організації в частині споживання електроенергії на комунально-побутові потреби, а також юридичні особи, які є власниками (балансоутримувачами) майна, що використовується для компактного поселення внутрішньо переміщених осіб (містечок із збірних модулів, гуртожитків, оздоровчих таборів, будинків відпочинку, санаторіїв, пансіонатів, готелів тощо), у частині задоволення власних побутових потреб внутрішньо переміщених осіб. Сьогодні вони споживають електроенергію на рівні побутових споживачів - 1,40 грн. за 1 кВт·год (без податку на додану вартість).

Ситуація, що склалася, викликала величезний суспільний резонанс, тим більше підвищення цін на електроенергію у період пандемії коронавірусу, яка призвела до поглиблення збідніння населення через втрату доходів, матиме ще більш посилюючий негативний вплив на людей на додаток до існуючої кризи.

Зважаючи на зазначене, з метою захисту населення (побутових споживачів) від подальшого зубожіння, пропонується законопроект, яким передбачається:

- спрямування природного газу, накопиченого у газових сховищах під час неопалювального періоду, та вітчизняного видобутку державними

підприємствами на потреби населення, відповідно до якої природний газ, що видобувається на території України державними газодобувними підприємствами має бути спрямований на потреби захищеним споживачам;

- встановити на 3 роки фіксовані ціни на електричну енергію для побутових споживачів на рівні, що діяв до 1 січня 2021 року, та особливості покладення спеціальних обов'язків на учасників ринку електричної енергії для забезпечення загальносуспільних інтересів.

2. Цілі та завдання законопроекту

Цілі і завдання законопроекту – забезпечення захисту прав побутових споживачів шляхом спрямування природного газу, накопиченого у газових сховищах під час неопалювального періоду, та вітчизняного видобутку державними підприємствами на потреби населення, відповідно до якої природний газ, що видобувається на території України державними газодобувними підприємствами має бути спрямований на потреби захищеним споживачам, а також відновлення тарифів на електроенергію для населення, які діяли до 1 січня 2021 року.

3. Загальна характеристика і основні положення проекту акта

Законопроектом пропонується доповнити новою статтею Закон України "Про ринок природного газу" щодо спрямування природного газу, накопиченого у газових сховищах під час неопалювального періоду, та вітчизняного видобутку державними підприємствами на потреби населення, відповідно до якої природний газ, що видобувається на території України державними газодобувними підприємствами має бути спрямований на потреби захищеним споживачам.

Відповідно до положень Закону України "Про ринок природного газу" захищеними споживачами є побутові споживачі, приєднані до газорозподільної системи, підприємства, установи, організації, що здійснюють надання важливих суспільних послуг та приєднані до газотранспортної або газорозподільної системи, а також виробники теплової енергії для потреб таких споживачів або підприємств, установ, організацій за умови, що виробництво теплової енергії для потреб таких споживачів або підприємств, установ, організацій.

Крім того, прикінцевими положеннями законопроекту пропонується обмежити рентабельність газодобувних підприємств, товарна продукція яких спрямовуватиметься на потреби населення, на рівні 30 відсотків, а можливі інвестиційні програми таких газодобувних підприємств покривати за рахунок позикових коштів державних банків з подальшою компенсацією відсоткових платежів за рахунок коштів державного бюджету.

Також законопроектом пропонується:

уточнити повноваження Кабінету Міністрів України щодо прийняття рішення про покладання спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку

природного газу у разі встановлення режиму надзвичайної ситуації та/або карантину на всій території України;

уточнити повноваження Кабінету Міністрів України при покладанні спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу визначати максимальну ціну, за якою здійснюється постачання природного газу та граничний рівень торговельної надбавки (націнки) для захищених споживачів;

встановити, що у разі, якщо конкурс з визначення постачальника "останньої надії" не відбувся, Уряд визначає таким постачальником НАК "Нафтогаз України", строком на 1 рік.

Проектом також пропонується доповнити Закон України "Про ринок електричної енергії" нормами, які передбачають, що у період з 1 січня 2021 року до 31 грудня 2023 року покладення спеціальних обов'язків на учасників ринку електричної енергії для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку електричної енергії здійснюється Кабінетом Міністрів України в обов'язковому порядку та з урахуванням таких особливостей:

- фіксовані ціни на електричну енергію для побутових споживачів становлять:

Категорії побутових споживачів	Фіксовані ціни на електричну енергію, в копійках за 1 кВт·год		
	без ПДВ	ПДВ	з ПДВ
1. Електроенергія, що відпускається:			
1.1. Населенню (у тому числі яке проживає в житлових будинках, обладнаних кухонними електроплитами) (у тому числі в сільській місцевості):			
за обсяг, спожитий до 100 кВт·год електроенергії на місяць (включно)	75	15	90
за обсяг, спожитий понад 100 кВт·год електроенергії на місяць	140	28	168
1.2. Населенню, яке проживає в житлових будинках (у тому числі в житлових будинках готельного типу, квартирах та гуртожитках), обладнаних у встановленому порядку електроопалювальними установками (у тому числі в сільській місцевості):			
1.2.1. У період з 01 травня по 30 вересня (включно) відповідно до підпункту 1.1			
1.2.2. У період з 01 жовтня по 30 квітня (включно):			

за обсяг, спожитий до 3000 кВт·год електроенергії на місяць (включно)	75	15	90
за обсяг, спожитий понад 3000 кВт·год електроенергії на місяць	140	28	168
1.3. Населенню, яке проживає в багатоквартирних будинках, не газифікованих природним газом і в яких відсутні або не функціонують системи централізованого теплопостачання (у тому числі в сільській місцевості):			
1.3.1. У період з 01 травня по 30 вересня (включно) відповідно до підпункту 1.1			
1.3.2. У період з 01 жовтня по 30 квітня (включно):			
за обсяг, спожитий до 3000 кВт·год електроенергії на місяць (включно)	75	15	90
за обсяг, спожитий понад 3000 кВт·год електроенергії на місяць	140	28	168
1.4. Для багатодітних, прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу незалежно від обсягів споживання електроенергії	75	15	90
1.5. Населенню, яке розраховується з енергопостачальною організацією за загальним розрахунковим засобом обліку та об'єднане шляхом створення юридичної особи, житлово-експлуатаційним організаціям, крім гуртожитків	140	28	168
1.6. Гуртожиткам (які підпадають під визначення "населення, яке розраховується з енергопостачальною організацією за загальним розрахунковим засобом обліку")	75	15	90

- побутовим споживачам, які проживають в 30-кілометровій зоні атомних електростанцій, відпуск електричної енергії проводиться за цінами у розмірі 70 відсотків від рівня фіксованої ціни для відповідної категорії побутових споживачів.

На відміну від законопроекту реєстр. № 4635 альтернативним законопроектом додатково пропонується:

- спрямування природного газу, накопиченого у газових сховищах під час неопалювального періоду, та вітчизняного видобутку державними підприємствами на потреби населення, відповідно до якої природний газ, що видобувається на території України державними газодобувними підприємствами має бути спрямований на потреби захищеним споживачам з обмеженням рентабельності 30 відсотками;

- встановити на 3 роки фіксовані ціни на електричну енергію для побутових споживачів на рівні, що діяв до 1 січня 2021 року, та особливості покладення спеціальних обов'язків на учасників ринку електричної енергії для забезпечення загальносуспільних інтересів.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

У даній сфері правового регулювання діють Закони України "Про ринок природного газу", "Про ринок електричної енергії", постанова КМУ "Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на учасників ринку електричної енергії для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку електричної енергії" від 5 червня 2019 р. № 483.

Реалізація проекту не потребує внесення змін до інших законодавчих актів України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проекту не потребує видатків із Держаного бюджету України.

6. Прогноз соціально-економічних, правових та інших наслідків прийняття Закону

Прийняття законопроекту забезпечить спрямування природного газу вітчизняного видобутку на потреби захищених споживачів (населення і бюджетна сфера), а також дозволить знизити тарифи на електроенергію для населення та відновити пільгові тарифи для найменш захищених категорій споживачів, що зможе забезпечити соціально виправдану ціну для населення та зменшити постійно наростаючу соціальну напругу в суспільстві.

Народний депутат України

Королевська Н.Ю.

СЕДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Королевська Наталія Юріївна
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B040000007FAE280094288F00
Дійсний до: 26.01.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 128д9/1-2021/38898 від 10.02.2021

381306